

Goetheä Suomen kirjallisuudessa.

HANS GRELLMANN: *Goethes Wirkung in Finnland*. Von Porthan bis Lönnsrots Tod. Helsinki 1948 (1949). 184 s. — Suom. Tiedeakat. toimintuksia B 61: 3.

Viime maailmansodan melskeihin kadonnut Suomen ystävä tohtori Hans Grellmann on jättänyt perintönään meille tutkimuksen, jolla on merkitystä kulttuurihistoriallemme. Perehdyttyään suomalaiseen kirjallisuuteen, minkä kauniina todistuksena oli mm. ansiokas »Finnische Literatur» (1932), hän syventyi selvittämään Suomen ja Saksan välisiä sivistyssuhteita, ja vuosikymmenen työn tuloksena on nyt ilmestynyt yllä mainittu teos, jonka käsikirjoitus onneksi oli välttänyt sodan tuhot.

Goethen vaikutus Suomessa on ollut tutkijain piirissä kysymys, jota vain osittain on ehditty tarkastella. Sen vuoksi Hans Grellmannin aikomus oli perinpohjin valaista saksalaisen runoilijamestarin mahdin ulottumista sivistyselämäämme. Tätä varten hän on laatinut Goethen runouden suomennoksista ja ruotsinnoksista tarkan luettelon, joka päättyy n. v:een 1936. Jo tällaisen bibliografian teko on suurenmoinen näyte

vaivojasäästämättömästä saksalaisesta tutkijanmielestä, saatikka siten esikuvallisesta halusta saada luettelo mahdollisimman täydelliseksi. Lisäykseksi voim vain mainita kaksi Antti Rytkösen suomennosta, »Vierailu» (Der Besuch) ja »Aamuvalitus» (Morgenklagen), molemmat julkaistut »Maailmassa» (1924/II, 1925/II). Jos tekijä itse olisi ollut teostaan viimeistelemässä ja painoon saattamassa, olisi sen lopussa varmaankin tarpeellinen kääntäjien hakemisto.

Goethen vaikutus Suomessa on todella laaja ja vaativa aihe, jonka selvittäminen olisi sinänsä jo yhden tutkijan elämäntyö. Grellmann oli ehtinyt tutkimuksissaan Porthanista Lönrotin kuolemaan asti; tämäkin satavuotinen ajanjakso — sivistyshistoriamme mielenkiintoisimpia ja tärkeimpiä — on antanut tekijälle aihetta uusien näköalojen ja yksityistapahtumien esittelyyn. Teos on tosin kirjoitettu saksalaista lukijakuntaa silmälläpitäen, ja siksi siinä on tietenkin yhtä ja toista meille ennestään tunnettua, mutta kun Grellmann taidokkaasti hahmottelee kuvattavaa aikaa omalta näkökulmaltaan, sujuvasti etenevä teksti on kauttaaltaan kiintoisaa. Ja uudet tiedot täydentävät selvää ja asiarikasta esitystä. Porthanin suhteet Saksaan, hänen kirjastonsa Goethe-teokset ja hänen aikansa tutustumista runoilijamestarin tuotantoon kuvattuaan tekijä siirtyy Turun romantiikan kukoistuskauteen, jonka kohokohtana tutkimuksessa voinee pitää Immanuel Ilmonin käyntiä 1828 Weimarissa runoruhtinaan itsensä luona. Helsingin romantiikan vaiheisiin sisältyy mm. J. J. Nervanderin, Kallion ja Runebergin suhteet Goethen samoin kuin runoilijan kuolinsanomien kaiku Suomen maaperällä. Lauantaiseuran kiinnostus suureen saksalaiseen ja seuraavien vuosikymmenien Goethe-harrastukset (esim. Kivi, Bergbom, Rahkonen, Suonio, Uno v. Schrowe, K. F. Ridderström) päättävät Grellmannin tutkimuksen.

Teoksellaan Hans Grellmann on pystyttänyt muistolleen pysyvän monumentin. Suomalaiselle Tiedeakatemialle on oltava kiitollisia tutkimuksen julkaisemisesta.

S. HENEN